

Autorka: Biserka Čejović

Narzędzie cyfrowe nr 1 dla klasy 5

Temat: *Katarynka* Bolesława Prusa. Lekcja z historią w tle.

Cele:

- rozwijanie umiejętności analizy elementów świata przedstawionego utworu literackiego,
- zapoznanie ze słownictwem, życiem i zwyczajami XIX-wiecznej Warszawy (na podstawie *Katarynki*)
- doskonalenie głośnego czytania,
- doskonalenie umiejętności korzystania z informacji zawartych w różnych źródłach,
- doskonalenie umiejętności cyfrowych.

Bibliografia:

Bolesław Prus, *Katarynka*, dowolne wydanie

<https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/katarynka.html>

Katarynka, reż. Stanisław Jędryka, 1967 (fragment)

Komentarz metodyczny:

Katarynka Bolesława Prusa jest lekturą obowiązkową w szkole podstawowej. Tematyka XIX-wiecznej noweli jest uniwersalna: na lekcjach można poruszyć problem samotności (dziecka i dorosłego), egoizmu, pomocy potrzebującym, krzywdy i cierpienia. Lektura może być też pretekstem do zapoznania uczniów z nowym gatunkiem literackim: nowelą. Prezentowane narzędzie cyfrowe skupia się jednak na innym aspekcie czytania *Katarynki*: uczniowskimi problemami ze zrozumieniem języka i kontekstów historycznych utworu napisanego 140 lat temu.

Kilkustronicowa wersja *Katarynki* udostępniona przez Wolne Lektury zawiera aż 36 przypisów, ułatwiających zrozumienie archaizmów oraz przybliżających sylwetki wspomnianych w tekście postaci historycznych. Wiele dzieci czyta jednak nowelę w innych opracowaniach, bez objaśnień, często również lektura pozbawiona jest głębszej refleksji, co wiąże się z niezrozumieniem wielu kontekstów istotnych dla właściwego odczytania utworu.

Narzędzie cyfrowe zachęca do wspólnej, klasowej lektury *Katarynki* oraz przybliży uczniom realia Warszawy opisane w lekturze. Należy pamiętać, że po nowelę Prusa sięga się najczęściej w klasie piątej lub

szóstej, dlatego lekcja nie przypomina skróconego kursu historii XIX wieku, ale raczej skupia się na odchodzącym w przeszłość słownictwie, przybliża postaci związane z dawną Warszawą, objaśnia dawne zwyczaje i tłumaczy nieoczywiste dziś konteksty historyczne.

Wykorzystanie narzędzia cyfrowego:

Narzędzia cyfrowe dostępne są na platformie Padlet.com pod linkiem:

https://padlet.com/biserka_cejovic/zmt9hxorf31f (prezentację warto włączyć w trybie pełnoekranowym)

Narzędzia mogą być prezentowane na tablicy interaktywnej, na tablecie, możliwe jest też użycie komputera połączonego z rzutnikiem (oraz internetem). Przydadzą się również głośniki. Poszczególne zadania mogą być wykorzystane w kolejności proponowanej przez autorkę, jednak to od nauczyciela i uczniów zależy, z których elementów narzędzia skorzystają na lekcji, i w jakim porządku. Zawsze warto zacząć od głośnej lektury *Katarynki*, której tekst można wyświetlić na tablicy bądź ekranie.

Instrukcja:

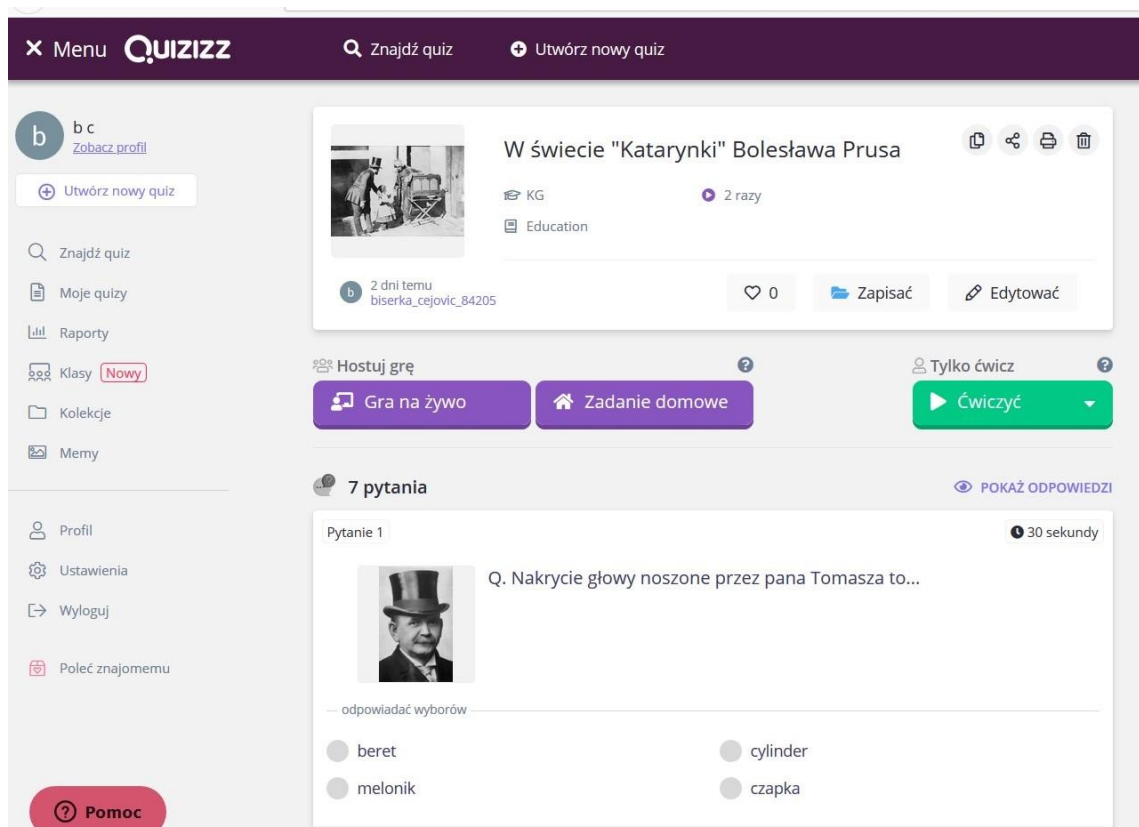

Pierwszym dostępnym na platformie dokumentem jest tekst *Katarynki*, zaczerpnięty ze strony Wolne Lektury. Nowela została bardzo starannie opracowana, jest opatrzona licznymi i ciekawymi przypisami. Utwór mogą prezentować po kolei wszyscy uczniowie, doskonalić umiejętność głośnego czytania i jednocześnie utrwalając wiadomości o świecie przedstawionym w noweli. Jednokrotna lektura dość trudnego językowo utworu (jeśli *Katarynka* miała być przeczytana przez uczniów w domu) może nie być wystarczająca, więc wspólna lektura na lekcji na pewno pomoże wszystkim uczniom w aktywnym udziale w zajęciach.

Aby sprawdzić, czy uczniowie zapamiętali znaczenie takich słów jak binokle, raut czy druciarz, można zachęcić ich do udziału w quizie dostępnym na platformie **Quizizz.com**.

Quiz dostępny jest pod linkiem: <https://quizizz.com/admin/quiz/5e3467027a6433001b3dca4f/w-wiecie-katarynki-bolesawa-prusa>, gracze mogą wybrać spośród opcji gry w klasie, zadania domowego lub treningu – jeśli korzystają z przeglądarki, a nie mają zainstalowanej w komórce czy na tablecie aplikacji, ta ostatnia opcja jest najwłaściwsza.

Menu **QUIZZ** 🔍 Znajdź quiz ➕ Utwórz nowy quiz

b c
Zobacz profil

➕ Utwórz nowy quiz

🔍 Znajdź quiz

📁 Moje quizy

📄 Raporty

👤 Klasy **(Nowy)**

📁 Kolekcje

📁 Memy

👤 Profil

⚙️ Ustawienia

➔ Wyloguj

👤 Poleć znajomemu

🔍 Pomoc

W świecie "Katarynki" Bolesława Prusa

KG 2 razy

Education

2 dni temu
biserka_cejovic_84205

👍 0 📁 Zapisać ✎ Edytować

👤 Hostuj grę 📄 Tylko ćwicz

👤 Gra na żywo 🏠 Zadanie domowe ▶ Ćwiczyć

7 pytania 👁️ POKAŻ ODPOWIEDZI

Pytanie 1 ⌚ 30 sekundy

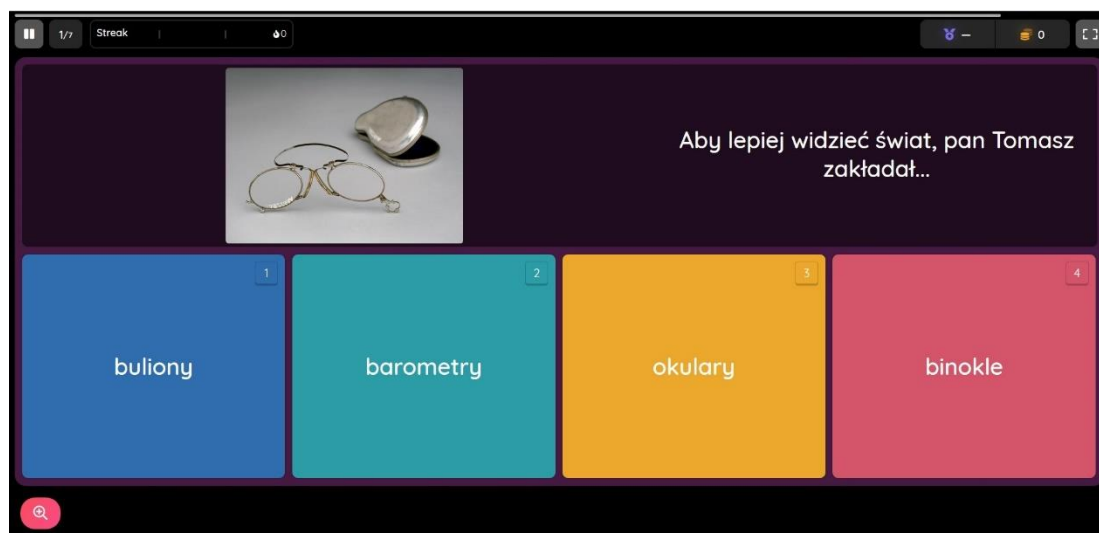
Q. Nakrycie głowy noszone przez pana Tomasza to...

— odpowiadać wyborów —

beret cylinder

melonik czapka

Warto, aby uczniowie wymyślili własne quizy i podzielili się nimi z rówieśnikami oraz nauczycielem.

Kolejnym etapem lekcji będzie wykorzystanie fragmentu *Katarynki*, a także archiwalnego zdjęcia oraz współczesnej mapy Google do prześledzenia życia pana Tomasza, trasy jego codziennych wędrówek oraz miejsc, do których lubił chadzać. Uczniowie mogą przenieść się na współczesną ulicę Miodową i powędrować między istniejącymi do dziś adresami.

Na ulicy Miodowej co dzień około południa można było spotkać jegomościów w pewnym wieku, którzy chodzili z placu Krasińskich ku ulicy Senatorskiej. Latem nosili on wykwintne, ciemnogranatowe paltó, popielite spodnie od pierwszorzędnego krawca, buty polakujące jak zwierciadła — i — nico wystraszony cylinderek.

Jegomość miał twarz rumianą, szpakowate fawerysy i stwe, łagodne oczy. Chodził pochylony, trzymając ręce w kieszeniach. W dzień pogodny nosił pod pachą laskę; w pochłannym — długi jebodany parasol angielski.

Był zawsze głęboko zamysłony i pomyślał się a wolna. Okolo Kapucynów dotykał podobnie ręką kapelusza i przechodził na drugą stronę ulicy, żeby zobaczyć u Pika, jak stoi barometr i termometr, potem znówu zwracał na prawy chodek, zatrzymując się przed wyjątkową Mirczkowskiego, oglądał fotografie Modrzewskiej — i szedł dalej.

W drodze ustępował kałodruza, a potrzebny uśmiechał się bezczelnie.

Jedzi kiedy spotrzegł ładną kobietę, zakładał binokle, aby przypatrzeć się jej. Ale że rólki to figurowały, więc zwykle sporytkal go zawiod.

Ten jegomość był to — pan Tawasz.

Pan Tomasz trzydziści lat chodził ulicą Miodową i nieraz myślał, że się na niej widie rzeczy zmieniło. To samo ulica Miodowa pomysłić by mogła o nim.

Życie na ulicy Miodowej.

Ulica Miodowa, którą z chęcią przechadzał się pan Tomasz, do dzisiaj znajduje się w centrum Warszawy. Przeczytaj, w których miejscach lubił zatrzymywać się bohater "Katarynki" i przejdź do kolejnego zadania.

Ulica Miodowa na starej fotografii.

Czy znajdziesz na zdjęciu postacie i miejsca, które mogą kojarzyć się ze światem opisanym w noweli?

Spaceruj pana Tomasza.

Choć nowela Bolesława Prusa została napisana w 1880 roku, a Warszawa nie przypomina już tej z XIX wieku, spróbuj prześledzić trasę codziennej wędrówki pana Tomasza. Czy widzisz znajome miejsca? Które mogły istnieć za czasów Bolesława Prusa, a których jeszcze wtedy na pewno nie było?

Po spacerze czas na zadania przybliżające postaci Heleny Modrzejewskiej i Jana Mieczkowskiego. To również pretekst do samodzielnych poszukiwań informacji oraz możliwość przeanalizowania ogłoszenia sprzed 150 lat.

Kolejne zadania wiążą się z odtworzeniem materiałów filmowych. To okazja do usłyszenia prawdziwej starej katarynki oraz zapoznania się z fragmentem filmu *Katarynka* z 1967 roku w reżyserii Stanisława Jędryki, z Tadeuszem Fijewskim w roli pana Tomasza. Uczniowie analizują cechy charakteru pana Tomasza oraz zastanawiają się, dlaczego pewne zwyczaje i zawody odeszły w przeszłość. Rozmowa może być oczywiście pretekstem do przedstawienia sytuacji niewidomej dziewczynki, której los we współczesnej Polsce mógłby wyglądać inaczej (ale czy na pewno? a co z dziećmi żyjącymi w innych częściach świata?)

Lot 504: Bacigalupo Berlin Barrel Organ, ...
by AUCTION TEAM BREKER KÖLN
YouTube

Czy słyszałeś już katarynkę?
Posłuchaj jej nietypowego dźwięku i zastanów się, dlaczego pan Tomasz mógł nie lubić katarynek. Weź pod uwagę charakter pana Tomasza oraz jego zainteresowania.

Katarynka 1967
01:10 video
padlet drive

Dawne zawody i obyczaje.
Pojawienie się kataryniarza na podwórku było kiedyś zwyczajną sprawą, a dziś widzimy kataryniarzy tylko w wyjątkowych okolicznościach. Obejrzyj fragment filmu, wróć do tekstu noweli i zastanów się,

Ostatnim narzędziem jest krzyżówka, która została wygenerowana za pomocą strony <https://www.krzyzowki.edu.pl/generator.php>. Krzyżówkę należy wydrukować, ale chętni uczniowie mogą sami zmierzyć się ze stworzeniem własnej łamigłówki.

Wykonanie krzyżówki jest bardzo proste: należy wpisać hasła w kolumnie po lewej stronie, a ich opisy do kolumny po prawej.

1 Hasła do krzyżówki

Wprowadź hasła wraz z opisami lub wylosuj hasła korzystając z przycisków poniżej.

Po wpisaniu hasła system pobierze jego definicje z bazy danych Słowność. Jeśli hasło ma kilka definicji, pojawią się dodatkowe przyciski (1-9), naciśnięcie których spowoduje wyświetlenie kolejnych opisów haseł.

Wylosuj hasła i opisy w języku polskim

Wylosuj hasła i opisy w języku angielskim

01	Hasło 1	Opis hasła 1
02	Hasło 2	Opis hasła 2
03	Hasło 3	Opis hasła 3
04	Hasło 4	Opis hasła 4
05	Hasło 5	Opis hasła 5
06	Hasło 6	Opis hasła 6
07	Hasło 7	Opis hasła 7
08	Hasło 8	Opis hasła 8
09	Hasło 9	Opis hasła 9
10	Hasło 10	Opis hasła 10
11	Hasło 11	Opis hasła 11

Następnym krokiem jest nadanie tytułu krzyżówce i jej wygenerowanie.

2 Generowanie krzyżówki

Wygeneruj krzyżówkę korzystając z przycisku poniżej. Generowanie krzyżówki można wykonać kilkakrotnie, aby wybrać najlepiej dopasowany do potrzeb układ.

Tytuł krzyżówki (opcjonalnie)

Wygeneruj krzyżówkę

3 Eksportowanie i zapisywanie krzyżówki

Jeśli krzyżówka została poprawnie wygenerowana wydrukuj ją lub zapisz jako plik PDF lub PNG. Dodatkowo na podstawie krzyżówki można wygenerować wykreślanke, w której wszystkie hasła są podane, ale należy je odszukać na diagramie wśród losowych liter.

Pobierz krzyżówkę (PDF)

Pobierz rozwiązaną krzyżówkę (PDF)

Pobierz wykreślanke (PDF)

Możliwe jest również zapisanie krzyżówki jako plik graficzny PNG przy pomocy przycisków poniżej.

Pobierz krzyżówkę (PNG)

Pobierz rozwiązaną krzyżówkę (PNG)

Pobierz wykreślanke (PNG)

Krzyżówkę można zapisać i pobrać w wersji rozwiązanej i nierozwiązanej, a także w formie wykreślanki.

"Katarynka" Bolesława Prusa

Poziomo:

- Wędrowny rzemieślnik, który naprawiał garnki.
- Eleganckie przyjęcie.
- Instrument muzyczny, którego dźwięk irytował pana Tomasza.
- Zajmował się otwieraniem bramy kamienicy.
- Nakrycie głowy noszone przez pana Tomasza.
- Dziewiętnastowieczna "ozdoba" twarzy.
- Gospodarstwo rolne, część większego majątku.
- Noszone przez pana Tomasza i Ambrożego Kleksa.
- Rosół z mięsa i warzyw.

Pionowo:

- Przyrząd do pomiaru ciśnienia w atmosferze.
- Dawniej: dozorca.
- Dawny policjant; dzielnicowy.
- Pomoc domowa; służąca.
- Potocznie: areszt, więzienie.
- Dawniej: syn rodzonego brata.
- Służący, lokaj.

W materiałach wykorzystano grafikę zaczerpniętą ze stron:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Austin_Lane_Crothers,_photograph_of_head_with_top_hat.jpg

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Sideburns1.jpg>

<https://www.smeerling-antiques.com/product/1274/antique-dutch-barometer-m.-ko-5>

https://pl.wiktionary.org/wiki/binokle#/media/Plik:Pince_nez_spectacles,_cased,_England,_1875-1925_Wellcome_L0059074.jpg

<https://pl.pinterest.com/pin/443182419563888242/>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Druciarz#/media/Plik:Tinker_by_Krieger.jpg

https://www.lvivcenter.org/pl/umd/map/?ci_mapid=249

<http://atelierwarszawskie.blogspot.com/2011/08/mieczkowski-jan.html>

https://www.historiaposzukaj.pl/wiedza,obrazy,361,obraz_helena_modrzejewska.html

<http://www.warszawska.info/srodmiescie/miodowa-historia.html>